

ሰበ ወይስ ሱባ?

ግንቦት 24, 2005

ዶ/ር ፍቅሬ ቶላሳ ለዶ/ር በየን አሶባ በጻፉት ግልጽ ደብዳቤ ያለዎትን ጠለቅ ያለ የኢትዮጵያ ህዝብ ታሪክ ምርምር እና እውቀት ለአንባቢ አበርክተዋል። እንዲሁም በኦሮሞ ህዝብ የፖለቲካ እንቅስቃሴ ላይ ያለዎትን ትችት አንጸባርቀዋል።

መጀመርያ በዳብረው የኦሮሞ እና የኢትዮጵያ ህዝብ ባህል መሰረት ላበረከቱት ምርምር እና እውቀት ምስጋና ይገባዎታል። በተለይም ጥቂት ምሁራን ብቻ እስከ ዛሬ ልንገነዘቡ የቻሉትን የኦሮሞ እና አማርኛ ተናጋሪውን ህዝብ ስብጥር እንዲሁም በኢትዮጵያ የፖለቲካ ታሪክ ውስጥ የነበራቸውን ሚና ጠለቅ ያለ ምርምር እና እውቀትዎን ለአንባቢ በማበርከትዎ ልወደሱ ይገባል።

በሁለተኛ ደረጃ ያቀረቡባቸው ትችቶች ከፊሎቶ መሰረታዊ እና ልጤኑ የሚገባቸው ስሆኑ የተወሰኑት ግን ከተሳሳተ ግንዛቤ የመነጨ በመሆናቸው ለወደፊት ለማስተካከል ማስተዋል የምያስፈልጋቸው ይመስላሉ። የተማሪ እና የተመራመረም ይሳሳታል። ቢሆንም ስህተትን ስያስተውል ለማረም የመጀመርያውን እርምጃ የምወስድ እራሱ የተማሪ እና የተመራመረው መሆኑ ከሌሎች ይለያል።

አቶ ሃይለማርያም ደሳለኝ በደርግ ዘመን ያስተዋሉት ችሎታ የመነጨው እና አቶ መለስ ዘናዊ ተንፍሶ ያረፈው የኢትዮጵያ ሃሮም/ህዳሴ/Renaissance በጽሁፍ ውስጥ የተንጸባረቀው የጠለቅ የኢትዮጵያ ህዝብ ታሪክ ግንዛቤ ነው። ዶ/ር በየን አሶባ እና አብሮቸው የተሰለፈው የትግል ጉዋዶቹም አድስ ራእይ ታየን ብለው አሁን እየተከተሉት ላለው የፖለቲካ አቅጣጫ ይህ ግንዛቤ ፈር የከፈተ መሆኑ ከእውነት የራቀ አይደለም። የዝህ ግንዛቤ ትልም እና ትልሙንም ለመግለጽ የተመረጠው ቃል ዛሬ በመላው ኢትዮጵያ ህዝብ ከመሰማት አልፎ ድልድይ ግድብ እና የቴክኖሎጂ ውጤት ለመሰየም አገልግሎት ላይ እየዋለ ነው። ያለዎትን የጠለቅ ምርምር እና እውቀት ወደ ውጤት በመቀየር የኢትዮጵያ ሃሮም/ህዳሴ/Renaissance አባቶች መሃል መሆን ይገባዎት ነበር። ይህንንም

የማንኛውም የፖለቲካ ድርጅት አባል ሳይሆኑ መስራት ይችሉ ነበር።

ሱባ የሚለው ቃል አድስ ብመስልም ምናልባት ሰበ ከምለው በአከባቢያችን ብቻ ካልተወሰነው ቃል ጋር የምዛመድ ይመስላል። ሰበ የምለው ቃል በኦሮሞ ቻንቻ ብቻ ሳይሆን ከዚሁ ቃል ጋር የምዛመተው ሻብያ የምለው የአረብኛ ቃል ትርጉማቸው ህዝብ ማለት ነው። ንግስት ሳባ በእግልዘኛ Queen of Sheba የተባለው ስያሜ ውስጥ ያለው ሽባ የምለው ቃል እንዲሁም ኤርትራን ከኢትዮጵያ ነጻ አወጣለሁ ብሎ የተነሳው ቡድን የተጠቀመው ሻብያ የሚለው ቃል መሰረታቸው ይህም ሰበ የምለው የኦሮሞ ቃል መሆኑን መገመት አያዳግትም። በ1971 አከባቢ የኦሮሞ ህዝብ በአከባቢያችን ጥንታዊ እና ምናልባትም ሌሎቹ ህዝቦች በዚሁ ህዝብ ላይ የተመሰረተ ይሆናሉ ብሎ ቤትስ የተባለ መንገደኛ የጻፈው ከላይ የተጠቀሰውን ግንዛቤ የምጻራር አይመስልም። ትግሬዎች እና አማሮች ሳይፈጠሩ በፊት ኦሮሞዎች የሱባን ፊደሎች ይጠቀሙ ነበር ያሉት እና ትግሬዎች ከትግሬ ያልተወለደ አማራ አማራ አይደለም የምሉት አባባል መንገደኛው ቤትስ ካስተዋለው ብዙ የራቁ አይመስሉም።

የሱባ ፍደሎች ያሉባቸው እና ሰብ ወይም ሰብዕ የምሉት የግእዝ ቃላት ልክ አብ የምለው የግእዝ ቃል አባ ከምለው የኦሮሞ ቃል ጋር የተዛመዱ ልሆኑ እንደምችል መገመት አያዳግትም። አንጋፋው የኢትዮጵያ ታሪክ ልቃውንት የነበሩት ሎሬት ጸጋዬ ገብረመድህን እና የፈረንሳይ እውቅ የታሪክ ባለሙያ ጂን ዶሬሲ አከባቢያችን የሰው ልጅ መነሻ ነው ካሉት ጋር እርስዎ ያቀረቡት ትንታኔ በአመዛኙ የምጻረሩ አይመስሉም። ስለዚህ ኦሮሞዎች ወይም የኦሮሞ ህዝብ አካል የነበሩት የሰበን ፊደሎች እስከ መጠቀም እና ማሻሻል ደረጃ ደርሶ የነበረ ቢሆን ላይደንቅ ይችላል። የምያሳዝነው እዛ ደራጃ ላይ ደርሶ የነበረ ቻንቻ የጽሁፍ ቻንቻ ሳይሆን ለምን ለረጅም ጊዜ ቆየ? ይህን ጥያቄ አሁን መመለስ ባይቻልም ጊዜውን የጨለማ ዘመን ብሎ ማለፍ ይቻል ይሆናል። አሁን ግን ይህን ቻንቻ መጠቀሙ እና የትኛው ፊደል ተገቢ ነው ማለቱ ተገቢ ነው።

በቅርብ ላስተዋለው የላቲን ፊደላትም ከሰበ ፊደላት ተወራራሽነት ያላቸው ይመስላሉ። ለምሳሌ የምክተሉትን ፊደሎች መመልከት ይቻላል።

- 1) ሃ እና ከ (አንዱ ከተቃራኒ አቅጣጫ ስታይ ሌላውን ይሆናል)
- 2) መ እና m
- 3) ረ እና r
- 4) ተ እና t
- 5) ነ እና N
- 6) ወ እና w
- 7) የ እና y
- 8) ዳ እና d
- 9) ግ እና g

የፊደሎችን የእገት ኃዳና ለተገነዘበ የነዚህን ፊደሎች ተዛማቾነት ማጤን አያዳግትም። በሰበ በግእዝ በትግርኛ በአማርኛ በኦሮሞ እና ሌሎችም የኢትዮጵያ ቋንቋዎች "መ" የምለውን ድምጽ ለመጠቀም m (ኤም) የተሰኘውን ከርቀት ፈልጎ መዋስ እና ማ የምለውን ድምጽ መጠቀም አላስገላጊ ነው የምለው ትችትዎ ተገቢ ይመስላል።

የሱባ ፊደሎች ያሉባቸውን ተጠቅመው እርስዎ እንዳሉት ዛሬ ተማርን የምንለው መግልጽ ከማንችለው በላይ ሀሳቦችን ይገልጹ የነበሩት የጥንት አሮሞዎች ለተፈጥሮ የነበራቸውን የጠለቀ እውቀታቸውን በሶስት ቀለማት አስቅምጠውልን አልፈዋል። እነዚህም ቀለማት ነጭ ቀይ እና ጥቁር ናቸው። በአጭሩ እንዚህ ቀለማት ያለፈውን ያለውን እና የሚመጣውን የምያመለክቱ ናቸው ተብሎ ተተንትነዋል። ምናልባትም በእጅግ በሚገኙ የታሪክ ስራዎች ውስጥ ተዘግበው ልሆን ይችላሉ። በአከባቢያችን የምገኙ እንደ የመን ግብጽ እና የባብሎን ዘሮች እራቅ እና ሶሪያ ውስጥ እንዚህን ቀለማት ዛሬ እንደ ባንድራቸው ይጠቀማሉ። በአንጻራዊ ሁኔታ በቅርቡ የታዩት የፖለቲካ መገልጫ የሆኑት የባንድራ ቀለማት የኢትዮጵያ እና የኢትዮጵያን የነጻነት ትግል እንደ ምሳሌ የወሰዱት አረንጉዋዴ ብጫ ቀይ መሆኑ እና የአሮሞ ጀግኖች

ከሌሎች ኢትዮጵያን ጋር አወለብልቦት ለነጻነት መታገላቸው የማይካድ ነው። ዶ/ር ፍቅሬ ልብ ብለውት ከሆነ የቀድሞውም ሆነ የዛሬው የዶ/ር በየን ድርጅቶች አነግ እና አድግ የምጠቀሙት የፖለቲካ ድርጅት ባንድራዎች ቀለማቸው አረንጉዋዴ ብጫ ቀይ ናቸው። የፖለቲካ ድርጅት ባንድራ የህዝብ ባንድራ ስላልሆነ በዝህ ጉዳይ ላይ ያለዎት ጥያቄ አቅጣጫውን የሳተ ነው።

ከመሰረቱ የተናጋ ማህበራሰብ ወይም ህዝብ የወደፊት ተስፋው ብሩህ መሆኑ አጠያያቂ ነው። ለዚህም ነው በእጅግ ገብተዋል ያሉትን የዳበሩ የአሮሞ እና የኢትዮጵያ ህዝብ ታሪክ መሰረት የምያለመልም እና የምያጠናክር ስራ አስተወለደው መሰራት የምያስፈልገው። ለምሳሌ እርስዎን ያኮራውን ሱባ የምለውን ቃል ፈጣሪ ለሰጠዎት ወይም ለወደፊት ለምስጥዎት ልጅዎ ብሰጡ ለመሰጠዎት ታሪክ ተገቢ ቅርስ አስቀሩ ማለት ይቻላል። በተጨማሪም እንድሰራ የምፈልጉዎቸውን ጠቃሚ ስራዎች እራስዎ ብጀምሩባቸው የበለጠ ውጤታማ ልሆኑ እንደምችሉ መገመት አያዳግትም።

የህዝባችንን ታሪክ መረዳት መጠበቅ እና ማሳደግ የሁላችንንም አስተዋጽኦ ይፈልጋሉ። የደረሱበት ሱባ የምለው ቃል ሰበ ከምለው ቃል መምጣቱ ወይም አልመምጣቱ በዚህ ህደት ውስጥ ግልጽ ልሆን ይችላል። እያዘጋጁልን ያለውን መጽሃፍዎን በተስፋ እንጠብቃለን።